

Respons

Vietnam: Retursituasjonen for ofre for menneskehandel

Problemstilling/spørsmål:

- Hvilke muligheter vil en kvinne, uten familie eller utdanning, ha til å forsørge seg selv og et lite barn ved retur til Vietnam etter å ha vært utsatt for menneskehandel til Norge?

Bakgrunn

Vietnam ratifiserte Palermo-protokollen (FNs *Protocol to Prevent, Suppress and Punish Trafficking in Persons, Especially Women and Children*) i 2012. Landet har utviklet minimumsstandarder for støtte til ofre samt en nasjonal handlingsplan mot menneskehandel, og en lov mot menneskehandel ble vedtatt i 2012. Likevel er ennå ikke et godt, landsdekkende system på plass for aktivt og effektivt å identifisere ofre for menneskehandel. Identifiseringsprosessene er ifølge USAs *Trafficking in Persons*-rapport for 2013 (US Department of State 2013) dårlige for ofre for menneskehandel. Vietnam får likevel anerkjennelse for en del skritt som er tatt i retning av bedre og mer systematiske tiltak mot menneskehandel, selv om mye gjenstår på implementeringsnivå.

Omfanget av menneskehandel fra Vietnam er usikkert, og mørketallene antas å være store. IOM (2012) rapporterer at 1586 tilfeller av menneskehandel ble registrert i 2010, og det vietnamesiske Ministeriet for offentlig sikkerhet rapporterer at 883 vietnamesiske ofre for menneskehandel ble identifisert av myndighetene i 2012 (US Department of State 2013). Mellom 2005 og 2009 skal ca. 6000 kvinner og barn ha utsatt for menneskehandel fra Vietnam (CEOP 2011). Drøyt halvparten av disse ble fraktet til Kina for tvungne ekteskap eller utnyttelse i bordeller. Andre ble sendt til eller via land som Kambodsja og Malaysia. Enkelte vietnamesiske kvinner har rapportert å ha blitt sendt til Storbritannia etter først å ha måttet jobbe på bordell i Kina. I tillegg er rundt 40 000 kvinner og barn meldt savnet i Vietnam, og myndighetene frykter at mange av disse kan ha blitt utsatt for menneskehandel (CEOP 2011).

Det foregår en ganske utstrakt arbeidsmigrasjon fra Vietnam til andre land i regionen, samt til Midtøsten og i mindre grad Vesten. Vietnamesiske kvinner og barn som utsettes for menneskehandel i sexindustrien, har ofte blitt lurt gjennom falske arbeidsforhåpninger og deretter solgt til bordeller i Kina eller andre naboland, eller de har blitt sendt videre til land lenger unna (US Department of State 2013).

Respons **Vietnam: Retursituasjonen for ofre for menneskehandel**

Generelle velferdsordninger

Det er ikke et veletablert støtteapparat på plass i Vietnam for tidligere ofre for menneskehandel som har returnert til landet. Det finnes imidlertid noen generelle velferdsordninger, men også disse har en del begrensninger. For å få arbeidsledighetstrygd, må man ha vært i arbeid i Vietnam 12 av de 24 siste månedene. Det finnes ingen barnetrygd i betydningen jevnlig støtte gjennom barnets oppvekst. Det finnes et såkalt "birth grant" (en éngangssum) og "maternity benefit" (betalt fødselspermisjon i opp til 6 måneder), men disse avhenger også av tidligere inntekt. En person som ikke har vært i arbeid de siste åra, vil således ikke få noen særlig økonomisk støtte fra staten (U.S. Social Security Administration 2013). Det finnes en slags sosialstønad, men denne favner svært få mennesker og er på under 33 prosent av fattigdomsgrensa, noe som ifølge Vietnam Academy of Social Sciences er langt fra å sikre mottakerne et minstemål for levestandard (VASS 2011). Det er mulig å få noe støtte, for eksempel mikrokreditt, fra Vietnam Bank for Social Policies, men bankens nettsider oppgir ikke omfanget av og kriteriene for slik støtte.¹

Spesifikk støtte til ofre for menneskehandel

Myndighetene har formelle prosedyrer for å ta imot ofre for menneskehandel og overføre dem til omsorgsplasser, men systemet har vesentlige svakheter. Eksempelvis fanger det ikke opp ofre som returnerer via andre enn de offisielle grenseovergangene, eller ofre som ikke vil identifiseres av myndighetene på grunn av stigma eller andre årsaker (US Department of State 2013).

Ofre for menneskehandel må videre anerkjennes som sådanne av myndighetene i *både* Vietnam og det landet de returnerer fra, for å kvalifisere til lovfestet assistanse i Vietnam. Dette er ifølge britisk politi problematisk, siden de fleste ofre for menneskehandel rømmer og returnerer på egen hånd, uten at utnyttelsen av dem har blitt bevisført og registrert i landet de rømmer fra. På grunn av dette kravet om myndighetsidentifisering, har ofte ofre som returnerer på egen hånd liten eller ingen adgang til statlige støttemekanismer (CEOP 2011).

Anerkjente ofre for menneskehandel kan få et engangsbeløp på opptil USD 50, utbetalt av lokale myndigheter (US Department of State 2013, s. 395). Amerikanske myndigheter opplyser ikke hvor mange som har fått denne støtten. Som et minimum utstyrer vietnamesiske ambassader anerkjente ofre med de nødvendige dokumenter for retur. Annen støtte fra ambassadene blir ifølge det amerikanske innenriksdepartementet gitt på individuell basis, og varierer fra midlertidig husrom til økonomisk og administrativ støtte avhengig av ofrenes behov (US Department of State 2012).

Den økonomiske støtten tilbys gjennom Fund for Assisting Overseas Vietnamese. Dette fondet skal bistå vietnamesiske borgere i utlandet dersom de har finansielle problemer eller livstruende sykdom. Det skal også hjelpe kvinner og barn som har vært utsatt for menneskehandel med å reise hjem (Viet Nam News 2013).

Anerkjente ofre har ellers rett til fri rettshjelp, hovedsakelig i form av støtte til å framskaffe ID- og bostedsregistreringsdokumenter til seg selv, samt eventuelle barn (CEOP 2011).

Vietnam Women's Union (VWU) driver tre såkalte *shelters*. Disse ligger i de største byene, og tilbyr rådgivning og arbeidstrening til kvinner som har vært utsatt for menneskehandel til sexindustrien. VWU og grensepolitiet driver også noen mindre sentre som tilbyr midlertidig

¹ Se <http://www.vbsp.org.vn/evbsp/index.php>

assistanse ved de travleste grenseovergangene. Ministeriet for arbeid, invalide og sosiale saker (MOLISA) driver i tillegg enkelte “social protection centers” som tilbyr tjenester til mange ulike grupper, men disse har ikke noe spesielt tilbud til ofre for menneskehandel (US Department of State 2013). I tillegg driver enkelte ideelle organisasjoner hjelpesentre – eksempelvis har Pacific Links Foundation to *shelters* i grenseregionen mot Kina (Adapt 2010). IOM har også et kontor i Vietnam og de har blant annet organisert selvhjelpsgrupper enkelte steder (IOM 2012).

Kapasiteten ved de ulike sentrene er uviss, men i en presentasjon av to av sine egne sentre, skriver VWU at personalet ofte er ukvalifisert og preget av høy utskifting. Ofre for menneskehandel kan bo der i 6-18 måneder, men sentrene har et begrenset antall plasser (VWU u.å.). Ifølge amerikanske myndigheter er slike sentre ofte rudimentære, underfinansierte og uten kvalifisert personell (US Department of State 2013).

Muligheter for deltakelse i arbeidslivet

Det sosiale stigmaet oppleves ofte som svært stort. Ifølge *Trafficking in Persons*-rapportene fra amerikanske myndigheter vil noen ofre for menneskehandel velge ikke å benytte seg av hjelpefasiliteter eller andre tilbud grunnet frykt for stigmaet som følger denne gruppen. Stigmaet gjør også reintegrering vanskelig. Asia Foundation (2006) skriver at sosial isolasjon og frykt for tidligere menneskehandlere, gjør at mange av ofrene som returnerer står i fare for å bli utsatt for menneskehandel på nytt. Arbeidsledighet er en annen faktor som kan øke faren for dette. Organisasjoner som IOM og WU driver noe arbeidstrening og enkelte andre tiltak for økonomisk (re-)integrering, men omfanget er antakelig mye mindre enn behovet.

Generelt sett deltar kvinner i svært stor grad i arbeidslivet i Vietnam (for mer om dette, se Landinfo 2010), men om man ikke har noen utdanning og/eller ikke kan lese og skrive, vil det være vanskelig å få arbeid i formell sektor. Det finnes en del muligheter i uformell sektor, men heller ikke der vil det være lett å forsørge seg selv og eventuelle barn, særlig ikke hvis man mangler grunnleggende lese- og skriveferdigheter. I tillegg er boligprisene høye i byene og inflasjonen er fluktuerende, men generelt høy. Både i byene og på landet kan det være vanskelig å få barnehageplass. Det vietnamesiske samfunnet er fremdeles i høy grad basert på at (stor)familien bistår når individer helt eller delvis ikke kan forsørge seg selv.

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) skal som faglig uavhengig enhet innhente og analysere informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet til enhver tid har behov for kunnskap om for å kunne løse sine oppgaver. Landinfos responser og temanotater er basert på opplysninger fra både offentlige og ikke-offentlige kilder. Opplysningene er innsamlet og behandlet i henhold til kildekritiske standarder. Kilder som av ulike grunner ikke ønsker å bli offentliggjort, er ikke nevnt ved navn.

En respons er et svar på konkrete spørsmål og problemstillinger som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo. Responser er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema eller et spørsmål, og kildegrunnlaget vil ikke nødvendigvis være like bredt som i våre temanotater. Responser er utarbeidet innenfor begrensede tidsrammer og vil i liten grad inneholde bakgrunnsinformasjon.

Opplysningene som blir lagt fram i responsene, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser er heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som responsene omhandler.

Respons Vietnam: Retursituasjonen for ofre for menneskehandel

Referanser

Skriftlige kilder

- Asia Foundation (2006, 1. april). *Combating Trafficking of Women & Children in Vietnam*. Hanoi: Asia Foundation. Tilgjengelig fra <http://asiafoundation.org/resources/pdfs/VNtrafficking.pdf> [lastet ned 12. september 2013]
- CEOP, dvs. Child Exploitation and Online Protection Centre (2011). *The Trafficking of women and children from Vietnam*. London: CEOP. Tilgjengelig fra http://ceop.police.uk/Documents/ceopdocs/NPM_CEOP_FCO_report_-_trafficking_of_Vietnamese_women_and_children.pdf [lastet ned 13. september 2013]
- IOM, dvs. International Organisation for Migration (2012, 26. desember). *Assessment Report on Reintegration Support Models for Victims of Trafficking in Viet Nam*. Tilgjengelig fra http://publications.iom.int/bookstore/free/Assessment_Report_VietNam_26Dec2012.pdf [lastet ned 13. september 2013]
- Landinfo (2010, 10. august). *Vietnam: Kvinner, familie, ekteskap og skilsmisse*. Oslo: Landinfo. Tilgjengelig fra http://landinfo.no/asset/1344/1/1344_1.pdf [lastet ned 11. september 2013]
- U.S. Department of State (2012, juni). *Trafficking in Persons Report*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/documents/organization/192598.pdf> [lastet ned 13. september 2013]
- U.S. Department of State (2013, juni). *Trafficking in Persons Report*. Washington D.C.: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <http://www.state.gov/documents/organization/210742.pdf> [lastet ned 11. september 2013]
- U.S. Social Security Administration (2013, mars). *Social Security Programs Throughout the World: Asia and the Pacific, 2012: Vietnam*. Baltimore: U.S. Social Security Administration. Tilgjengelig fra <http://www.ssa.gov/policy/docs/progdsc/ssptw/2012-2013/asia/vietnam.pdf> [lastet ned 11. september 2013]
- VASS, dvs. Vietnam Academy of Social Sciences (2011, mars). *Poverty Reduction in Vietnam: Achievements and Challenges*. Hanoi: VASS. Tilgjengelig fra http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2011/08/25/000356161_20110825031518/Rendered/PDF/642790WP0P107600Box0361535B0PUBLIC0.pdf [lastet ned 16. september 2013]
- Viet Nam News (2013, 12. juli). Overseas Vietnamese backed. *Viet Nam News*. Tilgjengelig fra <http://vietnamnews.vn/society/241984/overseas-vietnamese-backed.html> [lastet ned 11. september 2013]
- VWU, dvs. Vietnam Women's Union (u.å.). *Peace House Project. Shelter for survivors of domestic violence and human trafficking*. Hanoi: VWU. Tilgjengelig fra <http://www.womenshelter.ca/presentations/321/Thuy%20Le.pdf> [lastet ned 18. september 2013]

© Landinfo 2013

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarfremstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.